

## MARCUS MOSIAH GARVEY (1887-1940): EL PROFETA

Marcus Mosiah Garvey (1887-1940) era l'últim fill d'una família jamaicana d'onze germans; impressor i autodidacta, fou el profeta que propugnà el retorn a Àfrica de tots els africans dispersos arreu del món. Emigrat a Nova York des de Jamaica, viatjà com a sindicalista entre 1909 i 1911 per Amèrica del Sud i Anglaterra. Fundà l'any 1914 (a Jamaica) la UNIA, *Universal Negro Improvement Association*, la primera gran organització de conscienciació panafricanista i l'any 1916 transferí l'organització a Nova York (Harlem). De 1918 fins 1933 dirigí la revista *Negro World*, un setmanari publicat en tres llengües que arribà a vendre mig milió d'exemplars i que estigué severament prohibit a la majoria de colònies africanes, on en alguns casos llegir-lo es castigava amb molts anys de presó i fins i tot amb pena de mort.



Garvey fou el primer a proposar l'expressió «Africans americans» per a designar la seva gent, que en aquell moment encara preferia autoanomenar-se «negres americans», conscient que el que donava força a la col·lectivitat (de Brasil, el Carib o Amèrica del Nord) eren les arrels africanes. El tema essencial de Garvey és, sens dubte, el de com suscitar l'autoestima dels oprimits.

Va inculcar al poble afroamericà que sense autocentrament (per usar un mot actual), no hi pot haver transformació social. D'aquí el seu eslògan

*One God, One Aim, One Destiny* inspirat en el concepte de *Tawhid* de la resistència anticolonial islàmica d'Egipte, que va aprendre del musulmà egipci Dusé Mohamed Ali. Convé recordar que la cultura política de Garvey és un pur producte de l'autodidactisme: «essent Negre vaig fer els meus estudis a la universitat de la misèria», digué d'ell mateix.

Garvey compartia les tesis de Booker T. Washington segons les quals els negres havien d'autoorganitzar-se i ser forts econòmicament abans de reivindicar els drets polítics. D'aquí la gran importància que sempre donà a l'èxit econòmic, símbol de l'autoperfeccionament dels pobres. No és que Garvey fos un partidari del capitalisme, sinó que considerava que sense diners no hi ha respecte i el respecte és imprescindible per tal de ser considerat subjecte polític.

El gran moment de Marcus Mosiah Garvey fou l'any 1920, quan la UNIA organitzà a Harlem la seva gran convenció. Hi assistiren milers de delegats de vint-i-cinc països i en un míting a Madison Square Garden davant vint-i-cinc mil espectadors va proclamar: «mobilitzarem els quatre-cents milions de negres del planeta i plantarem a la terra d'Àfrica la bandera de la llibertat... Si Europa és dels blancs, llavors Àfrica ha de ser de tots els negres». La gran desfilada pels carrers de Harlem va convèncer les autoritats que Garvey era un tipus seriós i hom el va considerar enemic a abatre.

Acusat de frau fiscal per haver fundat una companyia naviliera, la *Black Star Line*, amb la pretensió de portar afroamericans de retorn a Àfrica, fou condemnat a cinc anys de presó l'any 1925 per fallida fraudulenta i expulsat dels Estats Units l'any 1928 després d'un judici eminentment polític. Retornà a Jamaica on va continuar la seva defensa dels oprimits a l'illa: creant també un diari: *The Black Man*. Garvey fou un lluitador sempre i encara l'any 1935 va marxar a Anglaterra on fundà l'Escola de Filosofia Africana, que dirigí fins a la mort a Londres l'any 1940.

Tenia un gust una mica extravagant pels uniformes bigarrats i per les grans desfilades políticofestives, on podia mobilitzar milers de persones però l'important per a ell era donar visibilitat al moviment. Garvey fou un predicador popular eloqüent que sovint glosava temes bíblics (especialment el Psalm 68, verset 329 en què es demana 'que surtin prínceps d'Egipte i que Etiòpia estengui els seus braços a Déu'), raó per la qual se'l considera una mica abusivament l'antecedent dels rastafaris.

Era un voluntarista i va entendre molt ràpidament que la religiositat era l'instrument bàsic per tal de mobilitzar les energies dels afroamericans. «Si no tens cap fe en tu mateix, estàs dues vegades vençuts en la cursa de la vida. Amb la fe, guanyes fins i tot abans d'haver-la començat». Per a ell, la fe és clau i això que sovint no ha estat gaire apreciat pels seus crítics universitaris és una tesi central de la tradició afroamericana (amb tant de providencialisme i messianisme com es vulgui!).

Garvey considerava la diàspora africana com un nou poble elegit al qual Déu hauria confiat la missió sagrada de restaurar la dignitat humana posant fi a les diverses formes de servitud i d'explotació. Basant-se en els conceptes d'autogestió ('*self-reliance*') i de retorn a Àfrica ('*Back to Africa*'), mobilitzà sobretot grans contingents de soldats veterans de la 1<sup>a</sup> Guerra Mundial que després d'haver lluitat a Europa es trobaven mancats de suport (quan no foren directament linxats). S'oposà sempre al mestissatge i, de fet, no va tenir cap problema a entendre's més d'un cop fins i tot amb el Ku Klux Klan amb qui compartia la idea de separació racial i de puresa ètnica.

La predicació de Garvey es fonamentava en tres punts:

**1.- El panafricanisme**, val a dir, la convicció que la identitat comuna entre tots els individus d'origen africà, ja sigui del continent o de la diàspora, s'havia de convertir en unitat política.

**2.- El retorn**, de la mateixa manera que els hebreus han de retornar a la Terra Promesa també els africans escampats arreu del món han d'evitar l'assimilació i retornar a Àfrica perquè és allí on rau la seva identitat. Libèria (independent des de 1847), el país dels antics esclaus alliberats, i on els garveyistes s'instal·laren a partir de 1921 (amb l'oposició decidida i militant del govern nord-americà), era el lloc des del qual fer el pont de tornada a Àfrica.

**3.- El messianisme**, que interpretava a la manera veterotestamentària. El es considerava un profeta i interpretava fins i tot passatges de la Bíblia com l'anunci de l'arribada d'un futur rei negre que hauria d'acabar amb tots els mals de la dominació colonial reunint tots els pobles africans en una gran nació negra.

La consciència negra com a pensament autocentrat, i el que avui s'anomena *Africana philosophy*, deriva en bona part de Garvey, fins i tot en la mesura que un fort component messiànic i, en tot cas, la seva figura com a creador de la consciència negra americana i la seva prèdica voluntarista ha estat fonamental al Carib. Sense la petja de Garvey, per exemple, el rastafarisme jamaicà no hauria tingut, de ben segur, tanta eficàcia política.